RVDIMENTA GRAMMATICES, IN GRATIAM *IVVENTVTIS SCOTICÆ* CONSCRIPTA.

Editio prioribus editionibus longè emendatior.



EDINBVRGI,
Excudebat *Ioannes Wreittoun,*
Anno Dom. 1633.



MAGISTER.



QVum literarum consideratio sit imprimis necessaria, recense (mi Puer) quæ tibi de literis à me tradita sunt.

PVER.

Literæ sunt duæ & viginti, a b c d e f g i k l m n o p q r ſ t u x y z.

Ex viginti duabus literis, quinque sunt vocales, a, e, i, o, u: nam y græca est.

DIPHTHONGI.

Ex vocalibus variè compositis diphthongi coalescunt.

æ	vt	Musæ	eu	ut	euge.
œ		Cœlum	ei		hei.
au		Audio.			

CONSONANTES.

Reliquæ literæ consonantes appellantur, & sunt numero sedecim, b c d e f g k l m n p q r ſ t x z:

Consonantium aliæ sunt mutæ, b c d ſ g k p q t.

Aliæ semivocales, l m n r ſ x z.

Quarum aliæ liquidæ, l m n r.

Aliæ duplices consonantes, x z.

Vocales per se possunt syllabas cōstituere.

Vocales dictæ sunt, quia per se vocē edunt.

Diphthongus est duarum vocalium in vnā syllabam contractio.

Consonantes, quia cum vocali sonant.

Consonantes sine vocali syllabam non conficiunt, F. inter semivocales à multis annumeratur.

Consonantibus adduntur i & v, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur: vt Iuno, Iovis, voluntas, virtus,

& q 9 abbreviationes sunt non literæ.

K y z, Latinis dictionibus nunquam admiscentur.

H proprie quidem litera non est. sed aspirationis nota. MAG. Poteris-ne ex his literis conficere syllabis. Pu. Possum. MAG. Nunquid etiam ex syllabis dictiones? P. Scio mi Præceptor, M. Bene habet: proxima cura est, vt intelligas ex dictionibus orationem constare. P. Et id intelligo.

DE DICTIONIBVS.

Dictiones quidem innumeræ sunt: revocari tamen possunt in octo classes: has orationis partes communiter appellanr. M. Quid est pars orationis? P. Dictio quævis.

NVMERVS PARTIVM ORATIONIS

Octo sunt partes orationis.

Declinabiles.	Nomen *P*ronomen Verbum *P*articipium	Indeclinabiles.	Adverbium, *Præpositio*, Interjectio. Conjunctio.

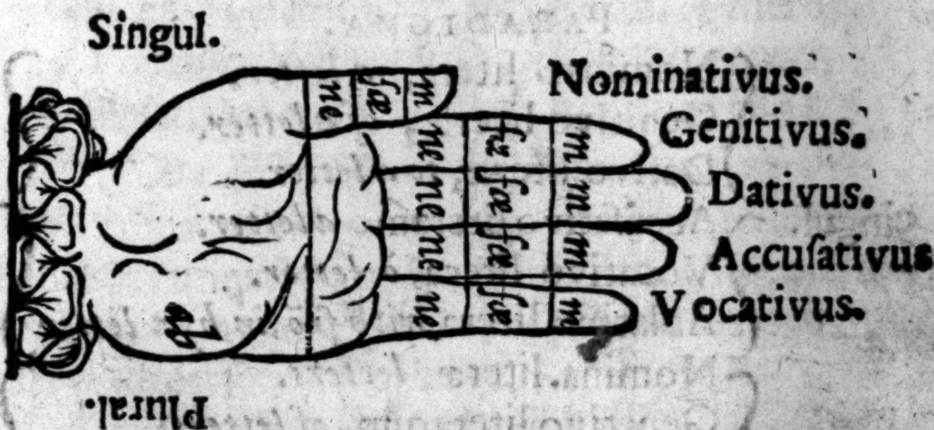
Earum quæ declinantur hæ tres, Nomen, *Pro*nomen, & *P*articipium, flectuntur per genera, casus, & numeros: Verbum per modos, tempora, & personas.

Genera principialia sunt, Masculinum, Fœmininum

ninum, & Neutrum.

Casus sex: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, & Ablativus.

Numeri duo, { Singularis. Pluralis.



DECLINATIONES QVINQVE:

Admonitio necessaria.

Vltima tantum syllaba in declinatione est mutabilis.

DECLINATIONES.

PRima declinatio mittit genitivum singularem, & dativum in æ dipthongon.

Nominativus singularis primæ declinationis habet quatuor terminationes.

as	Masculini generis	as	ut	Æneas.
es	Masculini generis	es		Anchises.
e	Fœminini generis	e		Circe.
a	Fœminini generis	a		Litera.

{as} habent sæpe {an
{es} accusativum {en

Genitivus & dat. sing. nom. & vocativus pluralis æ dipthongon. Accusat. sing, am. Vocativ. & ablat. singularis a. Gen. plur. arum. Dat. & ablat. pluralis, is. Accusat. pluralis as.

PARADIGMA.

Singul.	Nominat. litera, *a letter.*
	Genitivo literæ, *of a letter.*
	Dativo literæ, *to a letter.*
	Accusativo literam, *a letter.*
	Vocativo litera, *ò letter.*
	Ablativo litera, *with frõ, in, by a letter*
Plural.	Nomina. literæ, *letters.*
	Genetivo literarum, *of letters:*
	Dativo literis, *to letters.*
	Accusativo literas, *letters.*
	Vocativo leteræ, *o letters,*
	Ablati. literis, *with, frõ, in, by letters.*

SEcunda Declinatio dignoscitur per genitivum singularem in i, & dativum in o.

Nominativus singularis secundæ declinationis habet terminationes sex.

{er, ir, ur} ut {Gener, Levir, Satur.} {us, eus, um} ut {Ventus, Tydeus, Ingenium}

Genitivus singularis, Nominat. & Voc. pluralis, i. Dativ. & ablat. singularis, o. Accus. singularis um Voc. est similis nominativo, Sed Nominativus in

us

us facit vocativum in e. Genit. pluralis orum. Dat. & Ablat. plural, is. Accusativus plural. os.

PARADIGMA.

Singular.	Plural.
Nomin. Gener.	Nomin. generi.
Genit. generi,	Gen. generorum
Dativo genero.	Dativo generis.
Accus. generum,	Accus. generos.
Vocativo gener	Vocati. generi,
Ablat. genero,	Ablat. generis.

De dictionibus Neutri generis.

Nomina neutri generis in quavis declinatione habet Nominativum, Accusativum, & Vocativum similes in vtroque numero; & plurali semper in a, nisi declinatione careant: vt,

Singulariter.		Pluraliter.	
Nomin. Accusat. Vocat.	Ingenium.	Nomin. Accusat. Vocat.	Ingenia.

Fac memineris, mi Puer, te nomina tria declinasse. PUER. Memini, mi Præceptor. MAG. Poteris-ne simul flectere hæc tria, & hoc ordine: *Gener, Litera, Ingenium*,

PUER. Experiar, & assuescam. MAG. Fac modo periculum. PUER.

Sing.	
Nomin. gener, litera, ingenium	Accusat. generum literam, ingenium
Genit. generi, literæ, ingenii.	Vocativo gener, litera, ingenium.
Dativo genero. literæ, ingenio.	Ablat. genero, litera, ingenio,

Plur

Plu	Nominat. generi literæ, ingenia	Accusat. generos, literas, ingenia.
	Genitiv. generorũ, literarũ, ingeniorũ	Vocat, generi. literæ, ingenia.
	Dativ. generis literis, ingeniis.	Ablativ. generis. literis, ingeniis,

M. Probe factum: nam sine negotio declinare poteris nomina complura, quæ vocantur adjectiva primæ & secundæ declinationis.

Ad hanc ratiionẽ declinationis, Participia in tus sus, xus, uus, rus & dus declinanda.

Tener, a, um	Tenerrimus, a, um
Candidus, a um	Candidissimus, a, um
Formosus, a, um	Formosissimus, a, um
Ingratus, a, um	Ingratissimus, a, um:

Tertia declinatio dignoscitur per genitivum sing. in is, & dativum in i.

Nominativus singularis tertiæ declinationis habet vndecim literas terminales, a, e, o, tres vocales, c, d, t, tres mutas: l, n, r, s, x. quinq; semivocales, ut diadema, mantile, mucro, lac, David, caput, vectigal, tibicen, imber, civitas, felix.

Gen. sing. is. Dat. sing. i. Accu. sing. em. Vocat. est similis Nominat, Ablat. sing. e. Nominat. Accus. & Vocat. pluralis es. Genit. um. vel ium. Dat; & ablat, pluralis ibus.

Sin.		Plu.
Nom, mucro.		Nom. mucrones,
Ge. mucronis		Gen, mucronum,
Dat. mucroni		Dat. mucronibus,
Ac. mucronẽ.		Accus. mucrones,
Voc. mucro.		Vocat. mucrones,
Abl. mucrone		Ablat. mucronibus.

MAG. Nunc declina hoc nomen felix per tria genera, & distincte, sed interim attende neutrum genus.

PUER.

	Sin.		Plu.
	Nom. felix, lix, lix		N. felices, ces, cia
	Gen. felicis		G. feliciũ, iũ, iũ.
Sin.	Dat. felici.	Plu.	D. felicib9, b9, b9
	Acc. felicẽ, cẽ, lix.		A. felices, ces, cia
	Voc. felix, lix, lix.		V. felices, ces, cia
	Abl. felice, vel ci.		A. felicib9 b9 b9.

ADMONITIO.

Ad hunc typum referri debent cætera adjectiva tertiæ declinationis, sive vnam habeant terminationem, vt Vehemens, ferox: sive duas, vt mitis, pro masculino & fœm. & mite pro neutro: sive tres, ut celeber, celebris, celebre: saluber, salubris, salubre.

Item Participia in ans, & in ens, de quibus suo loco.

QVarta Declinatio dignoscitur per genitivum sing. in us, & dativum in ui.

Quartæ declinationis nomin gen. & vocat. singulares, nom. acc. & voc. plur. habent us: dat. sing. ui: accus. sing. um, abl. sing. u: gen. plur. uum. dat. ablat, plur. ibus.

PARADIGMA.

	Sing.		Plur.
	Nominat, fructus		Nominat. fructus
	Genitivo fructus,		Geni. fructuum:
Sing.	Dativo fructui	Plur.	Dat fructibus.
	Accusat. fructum		Accus. fructus.
	Vocativ, fructus,		Vocat, fructus.
	Ablat. fructu.		Abl. fructibus,

Quinta

QVinta declinatio, dignoscitur per genitivum singularem & dativum in ei.

Quintæ declinationis nomin. & voc. sing Nomin. accus. & vocat. plur. habent es, Gen. & Dat. sing. ei. Accus. sing. em. abl. sing. e. Gen. plur, erum. Dat. & abl. plur. ebus.

PARAD.

Sing.		Plur.	
	Nominativo res		Nominativo res
	Genitivo rei		Genitivo rerum.
	Dativo rei		Dativo rebus.
	Accusativo rem		Accus. res.
	Vocativo res		Vocat. res,
	Abl re:		Ablativo rebus.

M. Nunc tenes puer, nomina adjectiva esse vel primæ & secundæ declinationis, ut Durus, a, um, vel tertiæ tantum: vt fortis, forte, PUER. Teneo.

DE FORMATIONE COMPARATIVI, & SVPERLATIVI GRADVS,

COmparativus & Superlativus formantur à proximo casu in i, addendo pro comparativo syllabam or, & pro Superlativo s & simus, vt docti, doctior, doctissimus.

Positivus in r, Superlativus a Nominativo format addendo rimus, vt pulcher, pulcherrimus, pauper, pauperrimus,

M. Assuesce primum ad præcedentes regulas accommodare hæc Paradigmata.

Durus, ra, rum	Genit.	Duri, ræ, ri
Durior, or, us.		Durioris, oris, oris,
Durissimus, a, um		Durissimi, mæ, mi,

Aliud

Aliud Paradigma.

Mollis, lis, le,		Mollis, lis, lis.
Mollior, lior, lius.	Genit,	oris, oris, oris,
Mollissimus, ma, mum		lissimi, mæ, mi.

Adverte Positivum interdum esse primæ & secũdæ Declinationis, interdum tertiæ tantùm: At cõparativus semper est tertiæ; Superlativus, primæ & secundæ.

PRONOMEN.

Mag. QVot sunt Pronomina simplicia?
Puer. Quindecem, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, & vestras.

Mag. Declina Pronomina. *Puer.*

Singulariter	Nom. Ego Gen. mei Dat. mihi, Accus, me Voc, deest. Abl, me.	Pluraliter.	Nominativo. Nos, Gen, nostrum vel nostri Dat. nobis Accus. nos Voc. deest Abl, nobis — & cæteris præter tu, meus, noster & nostras.
Singul.	Nom. Tu Gen. tui Dat. tibi Accus, te. Vocat, tu Ablat. te.	Plural.	Nominat. Vos. Gen. vestrũ vel vestri Dat. vobis. Accus. vos. Vocat. vos. Ablat. vobis.
Singul.	Nom. deest Genit. sui Dat. sibi Accus. se Voc, deest Ablat. se	Plural.	Nominat. deest. Genit. sui Dativo. sibi. Accus. se Vobat, deest. Ablat. se.

Reliqui casus cõsentiunt cnm adiectivo primæ & secũdæ declinationis.

No. Ille, illa, illud
Gen. illius. D. illi
N. Iste, ista, istud
Ge. istius. D, isti
N. Ipse, ipsa, ipsũ
Ge. ipsius, D, ipsi.

N. Is, ea, id
Gen. ejus.
Dat. ei.

N. plur ei vel ii
Dat. & Ablati. plu. eis vel iis.

DE COMPOSITO, IDEM.

Sing.
No, Idem, eadẽ, idẽ
Genitivo ejusdem
Dativo eidem.
Ac. eũdẽ, eãdã, idẽ
Vocativo deest,
ab. eodẽ. eadẽ eodẽ

Plur.
N. Iidẽ, eædẽ, eadẽ
G. eorũd, earũ, eo•
Dat. eisdẽ vel iisdẽ
Ac. easdẽ, easd. ead
Vocativo deest.
Ab. eisdẽ vel iisdẽ

Sing.
No. Hic, hæc, hoc
Genitivo hujus.
Dativo huic.
A. hunc, hanc, hoc
Vocat, deest.
Abl. hoc, hac, hoc.

Plur.
N. Hi, hæ, hæc.
G. horũ, harũ, hor
Dat. his
Ac. hos, has, hæc
Vocat. deest.
Abl. his.

Meus, tuus, suus, noster, vester, declinantur vt adjectiva primæ & secundæ declinationis, nostras & vestras, vt felix.

Quis nomen sic declinatur.

Nominat. Quis vel qui, quæ vel qua, quod vel quid, Gen. cujus. Dat, cui, accus. quem, quam, quod vel quid. Voc. deest. abl. quo, qua, quo. Nom. plur. qui, quæ, quæ, vel qua. Gen. quorum, quarum, quorum. Dat. queis vel quibus. accus. quos, quas, quæ, vel qua. Vocat. deest. abl. queis vel quibus.

VERBUM,

Thema verbi Activi conjugationis primæ.

Amo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum, amatum, amans, amaturus.

INDICATIVUS.

	I loue, thou louest, hee loueth.
Præsens.	AMO, amas, amat:
	Wee loue, yee loue, they loue.
	amamus, amatis, amant.
	I loved.
Imperf.	Amabam, bas, bat: bamus, batis, bant.
	I haue loved.
Perfect.	Amavi, visti, vit: vimus, vistis, verunt (vel vere.
	I had loved.
Plusquã.	Amaveram, ras, rat: ramus, ratis, rant.
	I shall, or will bee loved.
Futurũ.	Amabo, bis, bit: bimus, bitis, bunt.

IMPERATIVVS.

	Loue thou.
Præsens.	Ama, amet: amemus, amate, amant,
alt. vox.	Amato, amato: amemus, amatote, amãto

OPTATIVUS,

	God grant I loue.
Præsens.	Amem, es, et: emus, etis, ent.
	God grant I loved.
Imperf,	Amarem, res, ret: remus, retis, rent.
	God grant I haue beene loved.
Perfect.	Amaverim, ris, rit: rimus, ritis, rint.
	God grant I had loved.
Plusquã.	Amavissem, ses, set: semus, setis sent.

God grant I shall loue.
Futurũ, amavero, ris, rit: rimus ritis rint.

POTENTIALIS,

I may, or can loue,
Præsens. amem, mes, met: memus, metis, ment
I might, or should loue:
Imperf. amarem, res, ret: remus, retis, rent.
I might, or should haue loved.
Parfect, amaverim, ris rit: rimus, ritis; rint.
I might, or should had loved.
Plusquã. amavissem, ses, set: semus, setis, sent,
I might, or can loue heereafter.
Futurũ. amavero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

SUBIUNCTIVUS.

When I loue.
Præsens. amem, mes, met: memus, metis, ment.
When I loved.
Imperf. amarem, res, ret: remus, retis, rent.
When I haue loved.
Perfect. amaverim, ris, rit: rimus, ritis, rint.
When I had loved.
Plusquã. amavissem, ses, set: semus, setis, sent.
When I shall or will loue.
Futurũ. amavero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVUS.

Præsens. Amare, *To loue.*
Imperfect. Amare, *To loue.*
Perf. & Plusq, Amavisse, *To haue, or had loved.*
Futurum. Amaturus, vel amaturum esse.

Tres

Tres Gerundij voces.

Amandi,	*Of loving,*
Amando,	*In loving.*
Amandum.	*To loue.*

Supina cadunt à præterito perfecto Indicativi, sed variá terminatione. Amatum, *To loue.*

Participium præsentis temporis, amans *Loving.*

Futuri amaturus, *To love, or about to loue.*

Thema verbi Passivi conjugationis primæ.

Amor, amaris vel amare: amatus sum vel fui, amari, amatu, amatus, amandus.

INDICATIVVS.

Præsens.	*I am loved, thou art loved, he is lovd* AMor, amaris vel amare, amatur: *We are loved, ye are loved, they are loved* amamur, amamini, amantur,
Imperf.	*I was loved.* amabar, baris, vel bare, batur: bamur, bamini, bantur.
Perfect.	*I haue beene loved,* amatus sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit, ti sumus vel fuimus, ti estis, vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.
Plusquã.	*I had beene loved.* amatus eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat, ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.
Futurũ.	*I shall or will bee loved.* amabor, beris, vel bere, bitur, bimur, bimini, buntur.

IMPERATIVUS.

	Bee thou loved.
Præsens	Amare, ametur: emur, amini, entur.
alt. vox.	Amator, tor: emur, aminor, antor.

OPTATIVUS.

	God grant I bee loved.
Præsens.	amer, eris, vel ere, etur, emur, emini, entur
	God grant I were loved.
Imperf.	amarer, reris vel rere, retur: remur, re-mini, rentur.
	God grant I haue beene loved.
Perfect.	amatus sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit: ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint,
	God grant I had beene loved.
Plusquā.	amatus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset: ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.
	God grant I bee loved heereafter.
Futurū.	amatus ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit: ti erimus vel fueri-mus, ti eritis, vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

POTENTIALIS,

	I may or can bee loved.
Præsens.	amer, eris vel ere, etur: emur, emini, entur
	I was, should, or might bee loved.
Imperf.	amarer, reris, vel rere, retur: remur, re-mini, entur.

I might haue beene loved.

Perfect. Amatus sim vel fuerim, tus sis vel fueris tus sit vel fuerit: ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

I might had beene loved,

Plusquã. Amatus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset: ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

I may, or can bee loved heereafter.

Futurum Amatus ero vel fuero, tus eris vel fueris tus erit vel fuerit; ti erimus vel fuerimus ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerunt.

SUBIUNCTIVUS.

When I am loved.

Præsens. Amer, eris vel ere, etur: emur, emini entur.

When I was loved.

Imperf. Amarer, reris vel rere, retur: remur, remini rentur

When I haue beene loved.

Perfect. Amatus sim vel fuerim, tus sis vel fueris tus sit vel fuerit, ti simus vel fuerimus ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

When I had beene loved.

Plusquã. Amatus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset: ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

When I shall bee loued heereafter.

Futurum Amatus ero, vel fuero, tus eris vel fueris tus erit vel fuerit: ti erimus vel fuerimus

ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerunt.

INFINITIVUS.

Præsens & Imperfect. Amari, *To be loved*, perfect. & plusq. Amatus vel amatum esse vel fuisse, pro ratione nominis subjecti. Futurum Amatum iri. amandus vel amandum esse, *To be loved heereafter*. participium præt. temp. Amatus, *Loved*. Futuri Amandus, *To bee loved*.

Thema verbi Activi conjugationis secundæ.

Doceo, doces, docui, docere, docendi, docendo docendum, doctum, docens, docturus.

INDICATIVVS.

Præsens. Doceo, ces, cet: docemus, cetis, cent.
Imperf. Docebam, bas, bat: bamus batis, bant.
Perfect. Docui, isti, it: imus, istis, erunt vel ere,
Plusquā. Docueram, ras, rat: ramus, ratis, rant.
Futurū. Docebo, bis, bit: bimus, bitis, bunt.

IMPERATIVVS.

Præsens Doce, doceat: doceamus, ete, eant.
alt. vox. Doceto, doceto: eamus, cetote, cento.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præsens. Doceam, as, at: amus, atis, ant.
Imperf. Docerem, res, ret: remus, retis, rent.
Perfect. Docuerim, ris, rit: rimus, ritis, rint.
Plusquā. Docuissem, ses, set; semus, setis, sent.
Futurū. Docuero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVUS.

Præsens, & præt. imperfect. Docere,
Perfect. & plusq. perfect. Docuisse,
Futurum. Docturus vel doctu- (rū esse

Tres

Tres Gerundij voces.

Docendi, docendo, docendum. Supinum Doctum. particip. præs. temporis, Docens. Futur. Docturus.

Thema verbi Passivi conjugationis secundæ.

Doceor, doceris, vel docere, doctus sum vel fui, doceri, docendi, docendo, docendum. doctu, doctus. docendum.

INDICATIVUS.

Præsens.	Doceor, doceris, vel docere, docetur: docemur, docemini, docentur.
Imperf.	Docebar, baris, vel bare, batur: bamur, bamini, bantur.
Perfect.	Doctus sum vel fui, doctus es vel fuisti, doctus est vel fuit: docti sumus vel fuimus, docti estis vel fuistis, docti sunt, fuerunt vel fuere.
Plusquã.	Doctus eram vel fueram, doctus eras, vel fueras, tus erat vel fuerat: ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.
Futurũ.	Docebor, beris vel bere, bitur: bimur, bimini, buntur.

IMPERATIVUS.

Præsens.	Docere, atur: amur, emini, antur.
alt. vox.	Docetor, tor: amur, eminor, entor.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præsens.	Docear, aris, vel are, atur: amur, amini antur.
Imperf.	Docerer, reris, vel rere, retur: remur, remini, rentur.

Perfect. Doctus sim vel fuerim, tus sis vel fueris tus sit vel fuerit, ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Plusquã. Doctus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset: ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Futurũ. Doctus ero vel fuero, tus eris vel fueris tus erit vel fuerit: ti erimus vel fuerimus ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerunt.

INFINITIVVS.

Præsens, & præteri. imperf. Doceri: perfect. & plusq. perfect. Doctus, vel doctum esse, vel fuisse: Futur. Doctum iri, Docendus vel docendum esse. Supinum doctu. particip. præs. temporis, doctus. Futuri docendus.

Thema verbi Activi Conjugationis tertiæ.

LEgo, legis, legi, legere, legendi, legendo, legendum, lectum, legens, lecturus.

INDICATIVVS.

Præsens. Lego, legis, legit, legimus, legitis, legunt
Imperf. Legebam, bas, bat: bamus, batis, bant.
Perfect. Legi, isti, it: imus, istis, erunt, vel ere.
Plusquã Legeram, ras, rat, ramus, ratis, rant.
Futurũ, Legam, ges, get; gemus, getis, gent.

IMPERATIVVS.

Præsens. Lege, legat: amus, ite, ant.
alt vox. Legito, legito: amus, [illegible]te, unto.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præsens Legam, gas, gat: gamus, gatis, gant.
Imperf. Legerem, res, ret: remus, retis, rent.
Perfect. Legerim, ris, rit: rimus, ritis, rint.

Plusquā. { Legissem, ses, set, semus, setis, sent.
Futur. { Legero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVUS.

Præsens & præter. imperf. Legere. perfect. & plusq. perfectum. Legisse. Futur. Lecturus vel lecturum esse. *Tres gerundij voces.* Legendi, legendo, legendum. Supinum lectum: participium præsentis temp. Legens, Futur, Lecturus,

Thema verbi Passivi conjugationis tertiæ,

LEgor, legeris, vel legere, lectus sum vel fui, legi, lectu, lectus, legendus.

INDICATIVUS.

Præsens. | Legor, legeris vel legere, legitur, legimur, legimini, leguntur.
Imperf. | Legebar, baris, vel bare, batur: bamur, bimini, bantur.
Perfect { Lectus sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit: ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis: ti sunt fuerunt vel fuere.
Plusquā. | Lectus eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat: ti eramus vel fueramus, ti ratis vel fueratis, ti erant vel fuerant,
Futurū. | Legar eris vel ere, etur: emur, emini, entur.

IMPERATIVUS.

Præsens { Legere, atur: amur, imini, antur,
alt. vox. { Legitor, tor: amur, iminor, untor.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præsens | Legar, aris, vel are, atur, amur, amini, antur
Imperf, | Legerer, reris, vel rere, retur: remur, remini, rentur.

per-

Perfect.	Lectus ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit: ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.
Pluſquã.	Lectus eſſem vel fuiſſem, tus eſſes uel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet: ti eſſemus vel fuiſſemus, tis eſſetis, vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.
Futurũ,	Lectus ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit: ti erimus vel fuerimus ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerunt.

INFINITIVUS.

Præſens & præt. imperf. Legi. perfect. & pluſquã. perſ. Lectus vel lectum eſſe vel fuiſſe. Futur. lectum iri, legendus vel legendum eſſe. Supinum. lectu, particip. præt. temp. Lectus. Futuri, Legendus.

Thema verbi Activi Conjugationis quartæ.

Audio, audis, audivi, audire, audiendi, audiendo, audiendum, auditum, audiens, auditurus.

Præſens.	Audio, audis, audit: audimus, auditis, audiunt.
Imperſ.	Audiebam, bas, bat: bamus, batis, bant.
Perfect.	Audivi, viſti, it, imus, iſtis, erunt, vel ere.
Pluſquã.	Audiveram, ras, rat: ramus, ratis, rant.
Futurũ,	Audiam, es, et: emus, etis, ent.

IMPRATIVUS.

Præſens.	Audi, audiat: audiamus, audite, audiant.
alt. vox.	Audito, audito: audiamus, tote, unto.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præſens	Audiam, as, at, amus, atis, ant.
Imperſ.	Audirem, res, ret: remus, retis, rent.
Perfect.	Audiverim, ris, rit: rimus, ritis, rint.

Plusquã. { Audivissem, ses, set: semus, setis, sent.
Futurum { Audivero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVUS.

Præs. & præt. imperf. audire Perf. & plusq. perf. audivisse. Futur: auditurus vel auditurum esse. *Tres gerundij voces.* Audiendi, audiendo, audiendum. Supin. auditum. Particip. præs. temp. audiens, Futur. auditurus.

Thema verbi Passivi conjugationis quartæ.

Audior, audiris, vel audire, auditus sum vel fui, audiri, di, do, dum, auditu, auditus, audiendus.

INDICATIVUS.

Præsens. Audior, audiris, vel audire, auditur: audimur, audimini, audiuntur.
Imperf. Audiebar, baris, vel bare, batur: bamur bamini, bantur.
Parfect. Auditus sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit: ti sumus vel fuimus, ti estis, vel fuistis, ti sunt fuerunt vel fuere.
Plusquã. Auditus eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat: ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.
Futurũ. Audiar, eris vel ere, etur: emur, emini, entur.

IMPERATIVUS.

Præsens { Audire, audiatur: amur, imini, antur.
alt. vox. { Audior, tor: amur, iminor, untor.

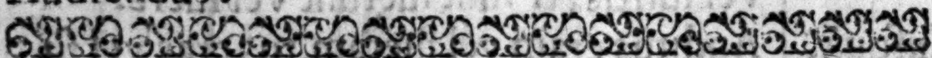
Optat. Subjunct. & Potent.

Præsens. Audiar, aris vel are, atur: amur, amini, antur. Au-

Imperf.	Audirer, reris vel rere, retur: remur, remini, rentur.
Perfect.	Auditus sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit: ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.
Plusquā.	Auditus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset: ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.
Futurū.	Auditus ero vel fuero, tus eris vel fueris tus erit vel fuerit: ti erimus vel fuerimus ti eritis vel fueritis: ti erunt vel fuerunt.

INFINITIVUS.

Præs. & præt. imper. Audiri. perf. & plusq. perfect. Auditus vel auditum esse vel fuisse. Futur. Auditum iri, audiendus vel audiendum esse. Supin. Auditu, particip præterit, temp. Auditus, Futur. Audiendus.



E O.

INDICATIVUS.

Præsens	EO is, it: imus, itis, eunt.
Imperf.	Ibam, bas, bat: bamus, batis, bant.
Perfect.	Ivi, visti, vit: vimus, vistis, verūt, vel vere
Plusquā.	Iveram, ras, rat, ramus, ratis, rant.
Futurū.	Ibo, bis, bit: bimus, bitis, bunt.

IMPERATIVUS.

Præsens	I, eat: eamus, ite, eant.
alt. vox	Ito, ito, eamus, itote, eunto.

Optat.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præsens Eam, eas, eat: eamus, eatis, eant.
Imperf. Irem, res, ret: remus, retis, rent.
Perfect. Iverim, ris, rit: rimus, ritis, rint.
Plusquā. Ivissem, ses, set: semus, setis, sent.
Futurū. Ivero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVUS.

Præsens & præt. imperf. Ire. perfect. & plusq. perfect. Ivisse. Futur. Iturus vel iturum esse. *Tres gerundij voces*, Eundi, eundo, eundum. Supina, Itum. itu, participium præsentis temp. Iens Futur. Iturus. *Queo similiter conjugatur.*

V O L O.

INDICATIVUS.

Præsens Volo, vis, vult: volumus, vultis, volunt.
Imperf. Volebam, bas, bat: bamus, batis, bant.
Perfect. Volui, isti, it: imus, istis, erunt vel ere.
Plusquā. Volueram, ras, rat: ramus, ratis, rant.
Futurū. Volam. les, let: lemus, letis, lent.

Deest huic verbo modus Imperativus.

Optat. Subjunct. & Potent.

*P*ræsens Velim, lis, lit: limus, litis, lint.
Imperf. Vellem, les, let: lemus, letis, lent.
*P*erfect. Voluerim, ris, rit: rimus, ritis, rint.
*P*lusquā. Voluissem, ses, set: semus. setis, sent.
Futurū Voluero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVUS.

*P*ræsens & præter. imperfect. Velle. perfect. & plusq. perfect. Voluisse. Futur. deest, participium præs. temp. Volens.

NO-

NOLO.

INDICATIVUS.

Præsens { Nolo, nonvis, nonvult: nolumus, nonvultis, nolunt.
Imperf. Nolebam, bas, bat: bamus, batis bant.
Perfect. Nolui, isti, it: imus, istis, erunt vel ere.
Plusquã. Nolueram, ras, rat: ramus, ratis, rant.
Futurũ. Nolam, les, let: lemus, letis, lent.

IMPERATIVUS.

Præsens { Noli: Nolite.
alt. vox. { Nolito: Nolitote.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præsens { Nolim, lis, lit: limus, litis, lint.
Imperf. Nollem, les, let: lemus, letis, lent.
Perfect. Noluerim, ris, rit: rimus, ritis, rint.
Plusquã. Noluissem, ses, set: semus, setis, sent.
Futurũ. Noluero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVUS.

Præsens & præterit. imperf. Nolle. perf. & plusq. perf. Noluisse. Futur. deest, particip. præsentis temp. Nolens.

FERO.

INDICATIVUS.

Præsens { Fero, fers, fert: ferimus, fertis, ferunt.
Imperf. Ferebam, bas, bat: bamus, batis bant.
Perfect. Tuli, listi, lit: limus, listis, lerunt vel lere.
Plusquã. Tuleram, ras, rat: ramus, ratis, rant.
Futurũ. Feram, res, ret: remus, retis, rint.

IMPERATIVUS.

Præsens { Fer, ferat, feramus, ferte, ferant.
alt. vox { Ferto, ferto: feramus, fertote, ferunto.

Optat, Subjunct. & Potent.

Præſens	Feram, ras, rat: ramus, ratis, rant.
Imperf.	Ferrem, res, ret: remus, retis, rent,
Perfect	Tulerim, ris, rit: rimus, ritis, rint.
Pluſquã	Tuliſſem, ſes, ſet: ſemus, ſetis, ſent.
Futurũ.	Tulero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVUS.

Præſens, & præter, imperf. Ferre. præt. perfect & pluſquamperf. Tuliſſe Futur. Laturus vel laturũ eſſe. *Tres gerundij voces,* Ferendi, ferendo, ferendum, Supin. Latum. particip. præſen. temp. Ferens Laturus.

FEROR.

INDICATIVUS.

Præſens.	Feror, ferris vel ferre, fertur: ferimur, ferimini, feruntur.
Imperf.	Ferebar, baris vel bare, batur: bamur, bamini, bantur.
Perfect,	Latus ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit: ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt fuerunt vel fuere.
Pluſquã.	Latus eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat: ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.
Futuruũ.	Ferar, reris vel rere. retur: remur, remini (rentur.

IMPERATIVUS.

Præſens	Ferre, feratur: amur, imini, antur.
alt. vox	Fertor, tor: amur, iminor, untor.

Optat. Subjunct, & Potent,

Præſens.	Ferar, raris vel rare, ratur: ramur, ra-

mini

mini, rantur.

Imperf. Ferrer, reris, vel rere: retur, remur, remini, rentur.

Perfect. Latus sim vel fuerum, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit: ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Plusquã. Latus essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset: ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis: ti essent vel fuissent,

Futurũ, Latus ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit, ti erimus vel fuerimus ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerunt.

INFINITIVUS,

Præs.& præt. imperf. Ferri. perfect. & plusq. perf. latus, vel latum esse vel fuisse, Futur. Latum iri. ferendus vel ferendum esse. Supin. Latu. particip. præt. temp. Latus. Futur. ferendus.



F I O.

INDICATIVUS.

Præsens FIO fis, fit: fimus, fitis, fiunt:

Imperf. Fiebam, bas, bat: bamus, batis, bant

Perfect. Factus sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit: ti sumus vel fuimus, ti estis vel fui stis, ti sunt fuerunt vel fuere:

Plusquã. Factus eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat: ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant:

Futurũ. Fiam, fies, fiet; fiemus, fietis, fient.

IMPERATIVUS.

Præſens. Fiat: fiamus. fite, fiant.
Alt. vox Fito, fito: fiamus, fitote, fiant.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præſens. Fiam, fias, fiat: fiamus, fiatis, fiant.
Imperf. Fierem, fieres, fieret: fierimus, ritis, rent
Perfect. Factus ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris tus ſit vel fuerit: ti ſimus vel fuerimus, ti ſitis vel fueritis, ti ſint vel fuerint.
Pluſquã. Factus eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet: ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.
Futurũ. Factus ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit, ti erimus vel fuerim, ti eritis, vel fueritis, ti erunt vel fuerunt

INFINITIVVS.

Præſens, & præt. imperf. Fieri. perfect. & pluſq perfect. Factus vel factum eſſe vel fuiſſe. Futur. Factum iri. faciendus vel faciendum eſſe. *Tres gerundij voces.* Faciendi, faciendo, faciendum. Supi. factu. particip. præt. temp. factus. Futur. faciendus.

SVM.

INDICATIVVS.

Præſens. Sum es, eſt: ſumus, eſtis, ſunt.
Imperf. Eram, eras, erat: eramus, eratis, erant.
Perfect. Fui, fuiſti, fuit: imus iſtis, erunt, vel ere
Pluſquã Fueram, ras, rat: ramus, ratis, rant.
Futurũ. Ero, eris, erit: erimus, eritis, erunt.

Imp

IMPERATIVVS.

Præsens } Sis vel es, ſit: ſimus, ſitis, ſint.
alt. vox. } Eſto, eſto: ſimus, eſtote, ſunto.

Optat. Subjunct. & Potent.

Præſens } Sim, ſis, ſit: ſimus, ſitis, ſint.
Imperf. } Eſſem, ſes, ſet: ſemus, ſetis, ſent.
Perfect. } Fuerim, ris, rit: rimus, ritis, rint.
Pluſquã. } Fuiſſem, ſes, ſet: ſemus, ſetis, ſent.
Futurũ. } Fuero, ris, rit: rimus, ritis, rint.

INFINITIVVS.

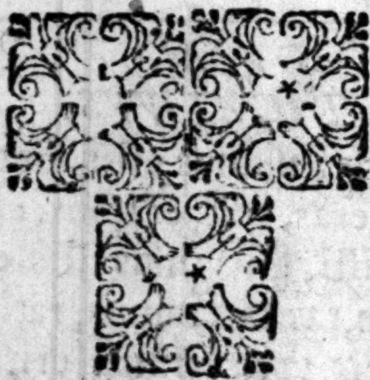
Præſens & præt. imperf. Eſſe. perfect. & pluſq. perf. Fuiſſe. Futur. Futurus vel ſuturum eſſe. Vnum participium habet præſentis temporis, Ens.

Terminationes Participiorum.

Terminationes participiorum ſunt octo, ans, ens tus, ſus, xus, uus, rus, dus.

Declinatio Participiorum.

Quæ deſinunt in ans & in ens, ſequuntur tertiam nominis declinationem; Reliqua vero declinantur vt *bonus, bona, bonum*.



GRAMMATICES.
DE RVDIMENTIS DEFINITIONVM, DIVISIONVM, & ACCIDENTIVM.

MAGISTER.

NOmen quid est?

PVER. Pars orationis, qua res quæque appellatur, sive ea res sub sensum cadat: ut *Lapis*, *manus*: sive non cadat: ut *DEVS Angelus*.

M. Quomodo dividitur nomen?

P. In substantivum & adjectivum,

M, Quid est substantivum Nomen?

P. Quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam, ut *arcus*.

M. Quid est adjectivum?

P, Quod substantivo indiget, cui in oratione adhæreat, vt *Piger*.

Est autem Substantivum duplex. { Proprium, & Appellativum

M. Quod nomen appellas proprium?

P. Quod rem vnam singulam significat ut *Hercules*, *Hector*.

M. Quid appellativum vocas?

P. Quod rem multis communem significat: ut *Homo*, *animal*.

M. Recitato accidentia nomini?

Declinatio { Casus &
Genus. { Comparatio.
Numerus, {

Sunt quæ inter Substantiva, & Adiectiva mediam obtinent naturam & vocantur ambigua, ut commilito, contubernalis Rex, & similia, Propriorum nominum tria sunt genera Prænomen, *Nomen*, Cognomen

M. Declinatio quid est?

P. Est finalis syllabæ variatio per casus:

M: Quid adfers de genere?

P: Genera sunt numero septem:

Masculinum } Commune duum } &
Fœmininum } Commune trium } Dubium,
Neutrum } Promiscuum. }

M. Defini singulatim omnia?

Masculinum & Fœmininum per terminationem & autoritatẽ noscuntur in his quæ sexum non recipiunt, vt lapis digitus Propter sola adiectiva reperta sunt in substantivis genere, alioqui generum vsus non esset necessarius.

P Nomen Masculini generis appello quod ad mares pertinet, vt *Terentius, scriba*: vel quod adjectivis masculinis jungitur: Nomen fœminini generis est, quod ad fœminas pertinet, vt: *Cornelia, mater:* vel quod adjectivis fœmininis jungitur, Neutri generis nomen est quod adjectivis neutri generis tantum jungi solet, vt *saxum, jumentum*. Commune duum est, in quo sexus facile discernitur, vt *Bos, sus*. Commune trium est, quod cum substantivo cujusvis generis convenire potest: ut *velox*. Promiscui generis sunt, in quibus sexus difficilius distinguitur: ut *Passer, anser, aquila*

Nomen dubij generis est, quod pro eadem re in vario genere reperitur, solo authorum arbitrio: vt *Dies, silex*.

Collectivum nomen. vt Concio, populus, gens, vim obtinent pluralem.

M: De numero quid est dicendum?

P Numeri duo sunt: nam *Homo* est singularis numeri, quia vnam rem significat, *Homines* vero pluralis, quia plura significat.

ADMONITIO

Quedam

Admonitio.

Quædam nomina sunt primitiva, quædam ex his facta, vel inflexione vltimæ syllabæ, vt a *justo, justitia*: vel compositione partium plurium: vt *ineluctabilis*.

Item copulatum, vt Virgilius & Terentius.

Quædam sunt voce pluralia vi singularia, vt Kalendæ Nonæ, Idus

Eadem est ratio cæterarum partium, quod attinet ad primitiva & derivativa item ad simplicia & composita.

M. Nihil ne amplius adfers de casu præter id quod est dictum prius?

P. Nominativus dicitur rectus, cæteri obliqui.

Comparatio Nominum.

M. Quæ nomina comparantur?

P. Adjectiva, quorum significatio potest augeri, vel minui.

M. Quot sunt gradus comparationis?

P. Gradus comparationis sunt tres, Positivus, Comparativus, & Superlativus.

M. Quomodo hi gradus significatione differunt?

P. Positivus rem sine excessu significat: vt *candidus* **white**. Comparativus est, qui exponi potest per positivum & Adverbium (magis:) vt *candidior*, **whiter**. Superlativus, qui resolvitur in suum positivum cum adverbio (valde vel maxime) vt *candidissimus* **whitest or most white**.

OBSERVATIO.

Observabis præterea puer, Nomen multifariam dici: nam aliud interrogativum vt *Quis*: aliud relativum, vt *Qui*: aliud partitivum ut *Quisq;*, aliud patro-

Interogativum est quo de re aliqua quærimus. Relativum quod ali-

nymicum, ut *Tydides*: aliud Gentile ut *Græcus*, *Scotus*: aliud numerale, & id non vnâ ratione, nam alia dicuntur,

quid ex præcedente oratione repetit.

Cardinalia,	ut	*vnum, duo, tres, &c.*
Ordinalia,		*primus, secundus, &c.*
Distributiva,		*singuli, bini, terni.*
Multiplicativa.		*simplex* vel *simplus*, *duplex* vel *duplus*.

Partitivum est quod aut multos sigillatim significat: ut Vterq; vnusquisque aut vnum ex multis, vt alter, alius.

Sunt itam quædam numeralia in arius, *binarius, ternarius*, &c.

DE PRONOMINE.

PRonomen est pars orationis, quæ pro ipso nomine posita definitam significat personam.

MAG. Quomodo partiris Pronomina?

P. *In* demonstrativa, relativa, possessiva, & gentilia. M. Fac vt definias singula?

P. Pronomen demonstrativum est, quod rem demonstrat: ut *Ego*, *tu*, *sui*. Relativum est, quod aliquid ex præcedente oratione repetit: ut *Ille*, *ipse*, *iste*, *hic*, *is*, & compositum *idem*: quæ interdum Demonstrativa sunt. Possessivum est, quod significat rem tanquam possessam: ut, *Meus*, *tuus*, *suus*, *noster*, *vester*. Pronomen Gentile, sive Patrium, quod significat patriam, cum differentia certæ personæ: ut, *nostras* & *vestras*.

Sui a priore sensum non desiderat, & vnico verbo contentum est, proinde Relativum non est.

Sui & suus sunt reciproca, hoc est ad eandem personam redeunt, quæ præcedebat, & ad tertiam personam.

M. Quot sunt Pronomina primitiva?

P. Octo: *Ego*, *tu*, *sui*, *ille*, *ipse*, *iste*, *hic*, *is*

M. Quot sunt derivativa?

P. Septem: *Meus*, *tuus*, *suus*, *noster*, *vester*, *nostras*, *vestras*.

Vel pronominum octo sunt principalia, septem derivativa.

M. Da accidentia Pronomini?

P. Genus, numerus, persona, casus, declinatio.

M. Quid de genere pronominum sentis?

P. Quinque sunt generis omnis sub terminatione vna. *Ego, tu, sui, nostras, & vestras*: Cætera vero sub tribus terminationibus: *Ille, illa, illud*: *meus, mea, meum*.

M. Numeri quot sunt? P. Duo.

Singularis, } vt { *Ego*.
Pluralis. } vt { *Nos*.

M. Casus in Pronomine quot?

P, Sex, quemadmodum in nomine.

M. In Pronomine quot sunt personæ? P, Tres.

Omnis Vocatiuus est personæ secundæ.

Prima } vt { *Ego*,
Secunda } vt { *Tu*, tantum.
Tertia. } vt { *Ille*, & reliqua.

PRonomina inter se componuntur: *Ego, tu, sui*. cum *ipse*, per omnes casus, vt *egoipse*, *tuipse*, *suiipsius*, *iste* & *ille* cum *hic*:

Huius, istius, illius cum genitivo modi. *isthic*. *isthæc*. *isthoc*. vel *istuc*. Accu. *isthunc*, *isthanc*. *isthoc*, vel *isthuc*. Abl. *isthoc* *isthac* *isthoc*

Plurali Nom. Accus. *istæc*. Eodem modo declinatur *illic*, *illac*, *illoc*, vel *illuc*. Item *is* & *ille* componuntur cum adverbio *ecce* vt,

{ *eccum* *eccam* *eccos* *eccas*. } ab *ecc* & *is* { *ellum* *ellam* *ellos* *ellas*. } ab *ecce* & *ille*. { *idem* *eadem* *idem* } ab *is* & *demum* adverbio.

 Item

Item Pronomina componuntur cum Conjunctione *ne* ut.

hiccine, *haccine*, *hoccine*. } Accus. { *huncine*, *hanccine*, *hoccine* } Abl. { *hoccine*, *haccine*, *hoccine*

Pluralia *haccine* in genere neutro in nom. & accus.

Item hi ablativi *me, te, se, nobis, vobis*, componũtur cum Præpositione *cum*, ut *mecum, tecum*: &c. *quicum*, & *quibuscum* huc referri possunt.

Componuntur deniq; cum syllabicis adjectionibus *met, te, ce, pte, tim*, ut *egomet, tute, hujusce, suapte, meatim*.

DE VERBO.

VErbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, aut agere significat, ut *verbero*: aut pati vt *verberor*: aut esse, ut *sum*.

M. Quæ est prima Verborum divisio?

P. Verbum imprimis dividitur in personale, quod certis personis distinguitur, ut *Lego, legis, legit*, Et in impersonale, quod diversarum personarum vocibus non variatur: ut *pænitet, tædet, miseret*.

Tria sunt verborum genera, quoad significationem: Activum, Passivum, Neutrum.

Tria sunt verborum genera, quoad terminationem: desinunt enim verba vel in *o*, vel in *r*: vel in *m*

M. Quot sunt verborum genera, significationis pariter, & terminationis respectu. P. Quinque.

{ Activum, Passivum } { Neutrum, Deponens } { & Commune. }

ACTIVUM.

Activum est, quod in *o* finitum, passivum in *or*

formare potest: ut *Doceo, doceor.*

PASSIVUM.

Passivum est, quod in or finitum, activam formam r dempto resumere potest vt *Audior, audio.*

NEVTRVM,

Neutrum est, quod in *o* vel in *m* finitum passivum formam admittere non solet: ut *curro, ambulo, sum.*

DEPONENS.

Deponens est, quod in *or* semper finitum, vel verbi activi significationem habet: vt *Loquor mendacium*: vel neutri, ut *Philosophor.*

COMMVNE.

Commune est, quod in *or* finitum tam activam quam passivam significationem habet ut *experior, hortor, amplector, interpretor, consolor, stipulor, adulor, ementior,* multaq; id genus alia.

M. Observa (mi Puer) quatuor formas factorum verborum, nam quædam in sco finiuntur, quæ augmentativa apellantur ut *agresco, macresco.* Formantur omnia a secunda persona, & sunt Conjugationis tertiæ.

Alia desinunt in *rio* & desiderativa dicuntur, quia desiderium præter primitivum designant: ut *cænaturio*, id est cupio cœnare. Omnia sunt quartæ Conjugationis, & a Supino in *u* deducuntur.

Alia sunt frequentativa in *to, so, xo, or,* & significant frequenter cum suis primitivis, vt *dormito*, id est, frequenter dormio: *verso, nexo, sector.* Omnia sunt Conjugationis primæ.

Passivê exponuntur si primitiva habeant passiva, ut macresco, i maceror.

Vbi deest passivum exponuntur per adiectivum primitivi, & verbum fio, vt albesco, i. albus fio.

In sco significant passionem intrinsecam, ut calesco, in fio autem extrinsecam i. quæ aliunde est, vt calefio.

Formantur à supino posteriore.

Sunt deniq; in *so* desinentia, quæ vocantur inchoativa itionis: ut *Viso*. i. eo ad videndum: *capesso*, i. eo ad capiendum Omnia sunt Conjugationis tertiæ.

Diminutivæ in lo vel sso exeunt vt Sorbillo, cantillo, pitisso. i modicé sorbeo, canto, bibo Imitativa sunt, quæ imitationem significant: vt Patrisso, At Latini hâc formâ adeo non delectati sunt; vndè pro Græcissq. græcor vsi sunt, ut Cornicor, a cornice: Vulpinor à vulpe: bacchor, a Baccho.

M. Da accidentia verbo?

P. Verbo quidem accidunt ista.

Modus,	Conjugatio,
Tempus,	&
Persona,	Numerus.

M. IVbeo te definire sex modos Verbi?

P. Indicativus modus; quo simpliciter aliquid fieri, aut non fieri significamus; ut *Probitas laudatur & alget*.

Imperativus modus, quo inter imperandum vtimur: ut *Pasce capellas*.

Optativus Potentialis Subiunctivus discernuntur non voce, sed significatu, & signis Subiunctivus aliquam conexionem habet annixam.

Optativus, quod optamus rem aliquam fieri: ut

O mihi præteritos referat si Iupiter annos.

Optativus semper adhæret adverbio optandi, expresso, vel subaudito.

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: ut *Quis rem tam veterem pro certo affirmet?*

Subjunctivus, qui sententiam non absolvit, nisi alteri subijciatur verbo: ut.

Cũ fueris felix multos numerabis amicos.

Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat,

at citra certam numeri & personæ differentiam: ut *Malim esse probus, quam haberi.*

M. Defini quinq; temporum differentias?

P. Præsens, quo actio nunc geri significatur: ut *Scite scribit frater tuus.*

Imperfectum, quo actio incepta, sed non perfecta significatur: ut

Hic templum Iunoni ingens Sidonia Dido
Condebat, ———

Perfectum, quo perfecta, absolutaq; significatur actio: ut *Expedivi negotia tua.*

Plusquamperfect, significat rem perfectam sed respectu alterius præteriti: ut

Diruta marte tuo Lyrnesia mœnia vidi,
Et fueram patriæ pars ego magna meæ,

Futurum, quo res in futuro gerenda dicitur: vt

Ibimus o Nymphæ monstrataque saxa petemus.

De persona, numero & conjugatione satis dictum prius.

Præteritum plusquam perfect nunquā legitur, nisi subiectū Imperfecto, aut perfecto cuius respectu hoc nomen sortitur

DE GERVNDII VOCIBVS.

Vocis Gerundij & Supina, significationem præsentis infiniti verbi habent vnde deducuntur.

M. PArticipium quid est?

P. Pars orationis, quæ a nomine genera & casus: a verbo tempora, & significationes, ab vtroque numerum accipit.

M. Da accidentia participio?

P. Accidunt Participio, Genus, casus, tempus, significatio, numerus.

M. De genere, numero, casu, & declinatione

Participiorum satis dictum supra. Restat igitur ut de tempore & significatione dicatur: sed imprimis explica temporum differentias?

P. Participia in *ans* & in *ens* finita, presentis sunt temporis: ut *vigilans*, *dormiens*.

Præteriti temporis sunt ea, quæ exeunt in *tus*, *sus*, *xus*, *uus*. vt *doctus*, *visus*, *nexus*, *mortuus*: Futuri vero desinentia in *rus*, *dus*, vt *lecturus*, *legendus*.

M. De significatione Participiorum quid sentis?

Ab activo cadunt præsens in ns futurū in rus.

P. Ea partipia active significant, quæ ab activis cadunt: ut *docens*, *docturus*, a doceo, *metens*, *messurus* a meto.

A Passivo Preteritum in tus, sus, xus futurum in dus A neutris præsens in ns. A deponente cadunt tria: Præsens in ns, præteritū in tus, sus, xus, uus, futurum in rus A Communi quatuor, præsens in ns, præteritum in tus sus xus duo futura rus, dus.

Quæ a passivis descendunt, significant passive: ut *auditus*, *audiendus* ab audior,

A neutris cadentia, neutraliter significant: ut *currens cursurus*, a curro.

Participia formata a deponentibus, imitantur significationem suorum verborum, ut *loquens loquutus*, *loquuturus*: a loquor.

Communium verborum Participia præteriti temporis, communem significationem induunt: at in ens & rus finita activam tantum: in dus passivam solum,

M. Fac memineris omnia Participia derivata esse. P. Fiet.

OBSERVATIO.

Similia sunt Participiis ista: *tunicatus togatus*, *ansatus*, *personatus*, *larvatus*, *pedatus*, & innumera hujus generis vocabula, quæ a nominibus, non a verbis derivantur.

DE ADVERBIO.

M. Adverbium quid est? P. Pars orationis non flexa, quæ adjecta Verbo vel Adjectivo, sensum ejus perficit, atq; explanat.

M. Recense accidentia Adverbio?

P. Significatio & Comparatio.

M. Significationes quot sunt?

P. Pene innumeræ.

M. Recita aliquot usitatiores, & imprimis Adverbia quæ referuntur ad quietem, vel motionem in loco.

P. 1 *Hic, istic, illic, intus,* 2 *foris, nusquam, vbicumque, vbivis, alibi, sicubi, superius, inferius, vbi, vbilibet vbiubi, alicubi, inibi, necubi.*

M. Recense Adverbia significantia motionem ad locum?

P. 3 *Huc, istuc, illuc, alio, aliquo, nequo siquo, eo, eodem, quolibet, quovis, vtroq;, neutro. quocumq;, foras,* 4 *horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, antrorsum, retrorsum, quoquoversum, sursum, deorsum.*

M Recense significantia motionẽ e loco?

P. 5. *Hinc, istinc, illinc, aliunde, alicũde, sicunde, necundè, indidem, vnde, vndelibet, vndevis. vndecunq;, vtrinq;, superne, inferne* 6 *cœlitus, funditus.*

M. Cedo significantia per locum?

P. 7. *Hâc, istâc, illâc, aliquâ quà siquà, quacunq;, eà, eadem, quaq;, nequà,* cominus, eminus.

1 Hæc respondent ad vbi.

2 Peregre foris & nusquã nunc quietẽ, nunc motionem significant.

3 Quoad huc interrogativum est

4 Quorsum ad huc interrogativum est.

5 Hæc respõdent ad vnde

6 His confinia sunt humanitus, stirpitus, radicitus, divinitus

7 Hæc respondent ad qua.

M. 8. Da temporis?

P. 8. Quando, heri hodiè, cras, pridiè, postridie, iampridem, alias, olim perendie, nudiustertius nudiusquartus, nudiusquintus. 9 tantisper, paulisper, parumper, quoties, 10 sæpe, rarò diù, noctù, interdiu, imprimis jamprimùm, hactenus, simulac, simulatque, plerumque.

M. Da quantitatis?

P. Parùm, minimè, maxime. summùm, adsummùm, longissimè, plurimùm, paululum, minimùm, satis, omninò.

M. Da numeri?

P. Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, octies, novies, decies, 11 vicies tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, nonagies, centies, (millies.

M. Da ordinis?

P. Indè, deindè, dehinc, deinceps, imprimis, primùm, jamprimum, postremò, deniquè, tandem, adsummùum, insumma, novissimè demùm.

M. Da qualitatis?

P. Doctè, scitè, pulchrè, appositè, fortiter gnaviter, & similia.

M, Da interrogandi?

P. Cur, quare, quamobrem, quidita, quinam, quomodò, 12 quò, quantùm, quin, ecquid, vnde, num.

M, Da dubitandi?

P. Forsan, forsitan, fortassis, fortasse,

8 Hæc respondent ad quando.

9 Ad quandiu responde per tantisper

10 Ad quoties responde persæperarò & id genus alia item per semel, bis, ter &c

11 Adde numeralia quæ intercedunt, decies, vicies tricies, quadragies, &c.

12 Pro ad quem vsum Adverbia derivātur a nomine vt doctè, fortiter, a doctu, fortis: item a Pronomine ut huc istuc illuc ab hic iste ille: item á verbo, vt cæsim tractim á cædo traho. Item a Præpositione, ut tró, ab intra: A nomine & verbo, ut pedetentim, a pes & teneo.

forsit, & fors.

M. Da separandi?

P. *Seorsim, privatim, speciatim, egregie, nominatim, segregatim, viritim, vicatim, oppidatim, ostiatim, frustillatim, minutatim.*

M. Da congregandi?

P. *Semel, una, pariter, universum, in totum, generatim, conjunctim, universaliter, generaliter.*

M. Da vocandi?

P. *O, heus, eho.*

M. Da respondendi affirmative?

P. *Etiam, certe, næ, ita, quidni.*

M. Da negandi?

P. *Non, haud, nequaquam, minime, & ne* pro *non.*

M. Da prohibendi?

P. *Ne.*

M. Da confirmandi?

P. *Profecto, certo, sane, plane, nempe, utiq;, nimirum, prorsus, adeo, scilicet.*

M. Da jurandi?

P. *Hercule, pol, ædepol, mehercules, castor, ecastor diusfidius, mediusfidius.*

M. Da eligendi?

P. *Potius, satius, potissimum, imo.*

M. Da hortandi?

P. *Eia, age, agite, agedum, ehodum, sodes, sultis, amabo, amabo te.*

M. Da optandi? P. *Utinam, O, ôsi, si,*

M. Da demonstrandi? P. *En, ecce.*

M. Da comparandi?

P. *Magis, minus, maxime, minime, tam, quam, æque, et.*

Da

M. Da similitudinis?

P. Ita, itidem, ut, tanquam, quasi, ceu, vti, velut, veluti, sicut, sicuti.

M. Da eventus.

P, Forte, fortuitò, casù, forte, fortuna.

M. Da intendendi?

13 Adeo pro valde, imprimis pro valde *P. Valde, magnopere, impense, impendio perquam, longe, apprime, immodice, admodum 13 adeo, imprimis,*

M. Da remittendi?

P. Sensim paulatim, pedetentim, vix, egre.

M. Da exclusionis?

P. Tantum, solum, tantummodo, solummodo, duntaxat, modo, demum.

M. Da diversitatis? *P. Aliter, secus.*

M. Da concedentis?

P. Licet, esto, sit ita, sit sane.

M. Da negatæ solitudinis?

P, Non solum, non tantum, non modo, nedum.

M, Da rei non peractæ?

P, Ferme, fere, prope, propemodum, tantum, non modo. non.

M. Da explanandi? *P. Puta, vtpote, vt puta.*

M. Da personalia?

P. Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum. 14 Alii volunt esse orationis.

DE COMPARATIONE.

M. Quæ adverbia comparantur?

P Adjectiva potissimum a nominibus adjectivis nata: ut *docte, doctius doctissime.* Comparantur quædam adverbia a nominibus non nata: u. Sæpe, sæpius. sæpissimè, secus, secius nuper, nuperius, diu diutius, diutissime.

DE

DE PRÆPOSITIONE.

M. PRæpositio quid est?
P. Pars orationis, quæ casui semper jungitur, aut in compositione tantum cernitur.

M. Da præpositioni accidentia?

P. Præpositioni accidit casuum regimen, sive exigentia.

M. Da Præpositiones accusativum regentes,

P. 1. *Ad. apud, ante. adversus, vel adversum, cis, citra, circum. circa, circiter, inter, contra, erga, extra, infra, intra; iuxta, ob, pone, prope, propter, per, præter, post, penes, secus, secundum, trans, vltra, vsq;, versus.*

M. Recense præpositiones ablativum regentes?

P. A, ab, abs, absq;, cum, coram, clam, de, e, ex. pro, præ. palam sine, procul, tenus.

M. Da præpositiones vtriq; casui servientes?

P. 2. *In, sub, super* & *subter*, modo accusativum, modo ablativum exigunt, sed diversa fere significatione.

M. Da Præpositiones quæ extra compositionem nunquam inveniuntur?

P. Am, di, dis, re, se, con.

M. Profer exempla?

P. Am, ut ambio: *di*, ut diduco: *dis*, ut distraho: *re* ut recipio: *se*, ut sepono: *con*, ut conduco.

1 Præpositiones accusativum regentes triginta, & versus. Versus & vsq; suis casibus post ponuntur.

Tenus regit aliquoties genitivum pluralem, ut ciurum tenus, Cumarum tenus

2 Accusativũ asciscunt cũ iunguntur verbis vel Participiis motionẽ ad locum significantibus alias plerunq; ablativum exigunt.

Con amittit n quoties componitur cum dictione a vocali incipiente, ut Coopero, coemo, at iunctum cũ verbo edo mutat n in m vt comedo.

M: Quot sunt præpositiones extra compositionem vsu receptæ,

P. Sunt in summa plus minus quinquaginta.

DE INTERIECTIONE.

M. Interjectio quid est?

P. Pars orationis, quam affectus cujusq; temere exprimit.

M. Quot sunt interjectionum significationes?

P. Sunt totidem numero, quot sunt animi perturbati motus & affectus.

M. Da exultantis? P. E*vax*, *vah*.

M. Da dolentis? P, *Heu*, *hoi*, *hei*, *ah*:

M. Da timentis? P. *Hei*, *atat*.

M. Da admirantis. P. *Papa*.

M. Cedo vitantis? P. *Apage*, *apagesis*.

M. Da laudantis? P. Euge.

M. Recense vocantis? P. E*ho*, *io*, *ho*.

M. Cedo deridentis? P. *Hui*.

M, Recense exclamantis? P. *Oh*, *proh*,

M. Da imprecantis? P. *Malum*, *væ*.

M. Da ridentis? P, *Ha*, *ha*, *he*.

M. Da silentium injungentis? P. *Au*, *st*.

DE CONIVNCTIONE.

Vt in corpore sinè nervis ossa non cohærent, sic in sermone citra coniunctiones, nec verba nec clausulæ possunt aptari.

M. Conjunctio quid est?

P. Est pars orationis, quæ dictiones & clausulas connectit.

M. Da Conjunctioni accidentia?

P. Potestas & ordo.

M Da

M. De potestate Conjunctionum quid dicendum putas?

P. Potestas Conjunctionum est multifaria.

M. Recense 1 copulativas?

P. Et, *que*, *atq;*, *ac*, *quoq;*, *præterea*, *item*, *itemq;*, *cum*, *tum*, huc spectant, & his contrariæ: *nec*, *neq;*, *neu*, *neve*: ex his quatuor geminantur, *&*, *que*, *nec*, *neq;*, & suspensivæ dicuntur priore loco: vt *Et, fugis, & pugnas.*

M. Da 2 discretivas?

P. *Sed*, *sedenim*, *at*, *ast*, *atqui*, *quidem*, *autem*, *vero*, *porro*, *quin* pro *sed*: *cæterum*, *verum*, *veruntamen*, *verumetiam*, *verumenimuero.*

M. Da 3 disjunctivas?

P. *Aut*, *ve*, *vel*, *seu*, *sive*, & hæc quoque suspensivæ priore loco dicuntur: ut *Aut bibe, aut abi.*

M. Da 4 perfectivas?

P. *Vt*, *vt*: *quo* pro *vt ne* & *vt* pro *ne non*

M. Da 5 rationis redditivas, sive causales?

P. *Nam*, *namq;*, *enim*, *etenim*: *quod* pro *quia*, *quippe*, *vtpote*, *siquidem*, *quando*, *quãdoquidem*, *propterea*, *quod*, *quoniam*, *quatenus*, *&* pro *quia*, *vt* pro *quia*, *vt* pro *vtpote.*

M. Recense conditionales?

P. *Si*, *sin*, *ni*, *nisi.*

M. Da 6 dubitativas?

1 Quia copulat tam verba quam sensum.

2 Quia copulat ea quæ discreta esse intelligi volumus.

3 Quia ea distinguunt, quorum alterum non utrumq; affirmamus.

4 Quia fini, perfectioniq; præponũtur.

5. Quia subiiciunt rationem eius quod præcessit.

Quo pro vt præcipue post non.

6 Quia has ibi adhibemus, vbi duobus dubitamus.

P Ne

7 Quia significant aliquid eorum quæ præposita sunt.

8 Adversativæ dicuntur, quibus non obstare, nec impedimento esse, quod dicimus significamus.

Ne, an, anne, vtrum, nunquid, necne.

M. Da 7 illativas, seu rationales?

P. Egro, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ideoq;.

M. Da 8 adversitivas?

P. Etsi, tanquam, quanquam, quamvis, licet, tametsi.

M. Da adversitivarum redditivas?

P. Tamen, attamen, sedtamen, verumtamen.

M. Da imminutivas?

P. Saltem, & at, certe, vel: cum pro *saltem*, accipiuntur.

M. Recense Conjunctiones, quas Veteres appellant expletivas?

P Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, nam profecto, vero, enimvero, sedenim, etenim, pro *certe.*

ORDO.

M Quid dicis de ordine?

P, Ordo est triplex: nempe Subjunctivus, Præpositivus, & Translativus.

M. Recense Conjunctiones subjunctivi ordinis

P. Que, ve, ne, an, quoq; quidem, autem, vero.

M. Da Conjunctiones ordinis præpositivi?

P. Reliquæ omnes sunt ordinis præpositivi, quia primum ipsæ locum in sensu suo vendicant. Exceptis his: *namq;, etenim, siquidem, ergo, igitur*, quæ ordinis sunt translativi, sive communis.

CON-



CONSTRVCTIONIS

PRÆCEPTA QVÆDAM

maxime generalia, pueris *primùm proponenda.*

Intransitiva constructio prima.



Erbum personale finiti modi habet ante se nominativum, expressum, vel subintellectum ejusdem numeri & personæ: vt *Ego amo*, vel *amor*, *Virtus laudata crescit.*

APPENDIX PRIMA.

Infiniti modi verba pro nominativo accusativum volunt: vt *Rumor est regem adventare.*

APPENDIX ALTERA.

Duo vel plura singularia Conjunctione copulata pluralis vim obtinent: vt *Petrus & Iohannes ludunt*

Intransitiva 2.

Adjectivum cum Substantivo in genere, numero, & casu consentit: vt *pius puer, pudica puella, dulce pomum.*

Intransitiva 3.

Relativum cum repetita dictione, expressa, vel subaudita, concordat in genere, numero, & casu: vt *Diem dicunt, quâ die omnes conveniant.*

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu, ———

Intransitiva.

Dictio per casus inflexa, quæ cum altera tanquam eandem rem significante conjungitur, in eodem casu ponetur, sive verbum intercedat, sive non: vt *Tu es civis, ego vocor Paulus: ille discit invitus.* In quibus exemplis verbum intervenit: in sequentibus vero non item: vt *Cicero consul, Taurus mons, Fortha amnis, vrbs Edinburgum.*

TRANSITIVA CONSTRVCTIO NOMINVM.

SVbstantivorum duorum ad diversa pertinentium alterum est genitivi casus, vt *Liber Regis: omnium rerum vicissitudo est.*

Partitiva nomina, aut partitive posita, gaudent genitivo plurali ejsdem generis: vt *nulla sororum, alter geminorum*: sive interrogativa sint: vt *Quis nostrum? vter vestrum?* sive Comparativa, aut Superlativa, vt *major & maximus fratrum.*

Comparativa vero, quæ per *quàm* exponuntur, ablativum postulant, vt

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum,

pro *quàm aurum, quàm virtutes.*

Adjectiva quæ desiderium significant, genitivum adsciscunt: vt *studiosus Philosophiæ: cupidus rerum nòvarum,*

TRANSITIVA VERBORUM, AC PARTICIPIORUM, participialiumq; constructio.

Constructio Activorum.

ACtiva omnia, aut activæ significationis verba cum accusativo construuntur: vt *Amo, sequor, veneror Deum*: *curro stadium*.

Appendix.

Multa verba tam activa, quam deponentia loco accusativi, infinitivum accipiunt: ut *cupio, nolo, volo, discere*: *conor, molior, auferre:*

Passivorum constructio.

Passiva omnia aut passivæ significationis verba, regunt post se ablativum cum præpositione: vt *Amor a Deo*: *criminor a te.*

Indicativi constructionem tota verbi declinatio item Participia ac participialia sibi vendicant: vt *Amo, amas, ama, amem. amâre, amans, amaturus virtutem, amando virtutem, tempus amandi virtutem, amando virtutem, Deo placemus*: *Amandum est virtutem.*

Priora Supina activæ significationis sunt, & post verba motus ad locum adhibentur: vt *Eo visum, lusum, venatum*: id est *vt videam, ludam, vener*

Posteriora Supina passive capiuntur, & Adjectivis adhærent: vt

Nil dictu fœdum, visuq; hæc limina tangat,
Intra quæ puer est.——

GENERALIS NOMINVM, VERBORVM ac Participiorum Constructio.

OMne Adjectivum, necnon omne Verbum, & Participium significans commodum, aut incommodum potest admittere Dativum, denotantem personam aut rem cui aliquid fit: vt

Virtus multis est jucunda, sed grata bonis.

Non omnibus dormio, vel dormiens.

Mihi istic nec seritur, nec metitur.

Adjectiva, quemadmodum & Verba, & Participia quæ copiam aut inopiam significant modo genitivo, modo ablativo gaudent, sed hoc frequentius: vt *plenus rimarum* vel *rimis*: *dives opum*, vel *opibus*: *vacuus curarum*, vel *curis*: *orbus vtroq; parente*: *captus oculis*: *egeo*, *indigeo*, *egens*, *indigens æris* vel *ære*, *cohortationis* vel *cohortatione*.

Instrumentum, causa & modus actionis, tam nominibus, verbis, quã Participiis, in ablativo semper apponuntur: vt *scribo* vel *scribens calamo*: *palleo*, *pallens* & *pallidus metu*: *puer ætate*, *vir prudentiâ*

Dum vires anniq; sinunt, tolerate laborem.

Iam veniet tacito curva senecta pede.

APPENDIX.

Observabis causam & modum actionis, Præpositionem interdum admittere, instrumentum vero nunquam vt *taceo pudore*, vel *præ pudore*: *summo labore hoc peregi*, vel *cum summo labore*: sed *scribo cum calamo*, *cum atramento* cave dixeris.

PRETIVM.

Omnia verba sibi subjiciunt pretij nomen in ablati

 vo,

vo, modo ſit ſubſtantivum: vt *vendidit hic auro patriam; vitioſâ nuce non emerim*. cave addas *pro*.

TEMPVS.

Tempus in accuſativo vel ablativo ponitur, quando reſpondetur ad quamdiu: vt *Quamdiu vixit Neſtor? Tres ætates*, vel *tribus ætatibus: quãdiu dormit glis? totam hyemem*, vel *tota hyeme*. In ablativo vero tantũ, cum reſpondetur ad quando: vt *Quando ſcripſiſti? Meridie: hora tertia pomeridiana, Quando venit tabellarius? Prima aurora, nocte intempeſta*

LOCVS.

Locus item in accuſativo vel ablativo effertur, cũ ejus menſura aut intervallum exprimitur, vel cũ reſpondetur ad quantum, aut quã procul: ut *Quantum hinc diſtat Edinburgum? Iter* vel *itinere vnius diei, viginti quatuor miliaria* vel *miliaribus*. Alioqui cum in loco diſtante aliquid fieri vel factum eſſe ſignificamus, ablativo tantum vtimur: vt *Captus eſt latro, quarto ab vrbe lapide*.

Proprium nomen oppidi ponitur in accuſativo, ſi motus ad locum ſignificetur: ut *Quò is? eo Edinburgum, Cumas ſe contulit*. Vel ablativo, ſi motus ſit per locum, aut e loco: ut *Quâ iter faciebas? Laodicea: Vnde redis? Edinburgo* Aliquando præpoſitio additur; ut *ad Genevã pervenit: ad Meſſanam tranſire, Venere à Roma: ab Epidauro navi advectus eſt*

Si quies aut motus in loco ſignificetur, proprium nomen oppidi ſingulare primæ aut ſecundæ declinationis ponitur in genitivo: tertiæ vero & plurale quodvis in Dativo & ablativo: vt *Cum eſſem Laodiceæ, cum Synadis, cum Iconij, ille erat Cartha*

gini: Lacedemone honestissimum est præsidium senectutis. Vixit Athenis.

APPENDIX.

Nominibus regionum, & villarum Præpositio additur: ut *Cæsar exercitum in Britaniam traduxit, & ex Britanniâ in Galliam reduxit. In Cumano cum essem, tu in Pompejano.*

ANNOTATIO AD PRÆCEDENTIA DE LOCO.

Propriorum constructionem sequuntur hæc appellativa, genitivi quidem casus, *domi belli, militiæ, humi*: dativi *ruri*: accusativi *domum*, & *rus*, ablativi vero, *domò* & *rure*.

DE ADVERBIORVM CONSTRVCTIONE.

Adverbia junguntur Verbis, Participijs, Nominibus & interdum alijs adverbijs: vt *Scitè pingit, scitè pingens: admodum puer, egregiè impudens: sat citò si sat bene.* Adverbia comparativa quæ per quam exponuntur ablativum volunt, ut *Cæsare politiùs scribit nemo*: id est *quam Cæsar.*

Adverbia quædam loci, temporis, & quantitatis, genitivum post se recipiunt: ut *vbi terrarum: intereà temporis: satis loquentiæ: sapientiæ parum.* Adverbia vocandi vocativis adduntur: ut *O Petre: heus Iacobe.*

Præpositionum constructio in Rudimentis definitionum habentur, indeq; erit petenda.

INTERIECTIONVM CONSTRVCTIO.

Interjectiones nonnullæ dativum admittunt: ut *hei misero mihi: væ capiti tuo. Heu* vero Nominativum & accusativum, ut *heu pietas; heu prisca fides; heu me miserum.*

CON-

CONIVNCTIONVM
conſtructio.

Conjunctiones copulativæ, & diſjunctivæ, & quædam aliæ, ſimilibus fere caſibus; & modis interponuntur: ut *Vir bonus, & ſapiens: Subſtine, & abſtine: Aut minores ſunt animi aut facultates majores: Aut manenti vincendum, moriendum. Fortior Scipio, quam Hannibal, Neminem audit niſi Præceptorem.*

FINIS.



STVDI-



STVDIORVM PVERILIVM CLAVIS PARS SECVNDA

Elementa Syntaxeos complectens.

CAPUT, I.

Convenientia dictionum variatarum.

VErbum convenit cum nominativo in duobus, numero & persona: ut *Ego lego, Tu legis, Præceptor docet.* In verbis primæ & secundæ personæ, nominativus sæpe subauditur: ut *Si vales, bene est, ego valeo.*

Adjectivum consentit cum Substantivo in tribus in genere, numero, & casu: ut *Vir bonus, mulier casta.*

Relativum convenit cum antecedente in duobus: genere & numero: ut *Vir sapit, qui pauca loquitur.*

Interrogativum & Responsivum conveniunt in vno, nempe, casu: ut *cui debemus omnia? Deo. Quis nos redemit? Christus.*

Partitivum consentit cum genitivo plurali in vnico, videlicet, in genere: vt *Primus Romanorum Fortissimus Græcorum, Vnaquæq; fœminarum.*

CAP.

Caput. II.

Convenientia dictionum invariatarum.

HÆc adverbia junguntur verbis quæ quietem significant, ſcilicet: *hic*, *iſtic*, *illic*, *intus*, *foris* &c, ut *ſedet intus.*

Hæc adverbia adduntur verbis motus: *huc illuc iſtuc*, *intro*, *foras*, &c. ut *eamus nunc intro*: *exi foras*

Ne, adverbium prohibendi jungitur Imperativo, aut Subjunctivo, ut *Ne timeto*; vel *ne timeas*. Conjunctiones *Et*, *atq;*, *aut*, *vel*, connectunt eoſdem caſus & modos: ut *pius & probus*: *ſcribit & legit.*

Vt, *quo*, *licet*, *ne*, adhærent Subjunctivis: ut *Oro vt redeas.*

Caput, III.

Regimen nominum.

VNum Subſtantivum regit aliud in genitivo: ut *vncia auri*: *par calceamentorum*, *hemina vini*: *ſextarius zythi.* At ſi Subſtantiva illa idem ſint ponuntur in eodem caſu: ut *Deus pater*: *Chriſtus Ieſus*: *Dominus noſter*: *Paulus Apoſtolus.*

Adjectivum ſignificans commodum, aut incommodum, voluptatem aut dolorem regit dativum: vt *vtilis bello*: *pernitioſus Reipublicæ*: *gratus Deo*: *moleſtus amicis.*

Adjectivum ſignificans copiam aut inopiam regit genitivum aut ablativum: ut *Plenus rimarum*,

vel,

vel *rimis.*

Dignus, indignus, vacuus, orbus, contentus, & *præditus*, regunt ablativum: ut *dignus laude, indignus odio, orbus patre: contentus parvo, præditus virtute.*

Comparativus gradus regit ablativum: ut *candidior nive*, exponitur per *quam: rarior Phœnice*: id est, *rarior* quam *Phœnix.*

Superlativus regit genitivum pluralem: ut *Fortissimus Trojanorum*, exponitur per *inter, de, e*, vel *ex minimis fratrum*, id est, *Minimus* inter *fratres* vel *fratribus.*

Caput. IV.

Regimen verborum personalium.

FInitus Modus habet ante se Nominativum: ut *natus meus amat.* At infinitivus habet ante se accusativum: ut *rumor est natum meum amare: aiunt Regem adventare.* Finitus modus est quilibet, præter infinitivum.

Verba Substantiva & Vocativa, ijsq; similia habent post se nominativum: ut *Deus est justus: vocor Petrus: habeor dives.* Nam qui casus præcedit, idem sequetur, ut *Deus est justus, credo Deum esse justum.*

Est pro *pertinere* regit genitivum: ut *quicquid habemus est Dei*: id est, pertinet ad Deum.

Est pro *habere* regit dativum, ut *non est mihi nummus* id est, non habeo nummum.

Est pro *afferre* regit duos dativos: ut *est mihi voluptati*: id est, affert mihi voluptatem.

Ver-

Verbum Activum regit accusativum: ut *cole Deum: ama parentes, numeras arenā: osculatur Matrē.*

At *vtor, abutor, fruor, fungor, vescor, careo,* ablativum exigunt: ut *vtere divitijs: ne abutare Dei donis: vescitur herbis: Morte carent animæ.*

Verbum quod commodum, vel incommodum, voluptatem, aut dolorem significat, regit dativum ut *nec sibi, nec alijs prodest: laudi tuæ faveo.*

Pretium ponitur in ablativo, ut *emi librum duobus aureis: Demosthenes docuit talento.*

At *tanti, quanti, pluris, minoris,* ponuntur in genitivo: ut *Quanti emisti librum? non vendo pluris, quā alij, fortasse minoris: Minoris æstimatur probitas, quam pecunia.*

Verba passiva regunt ablativum intercedente Præpositione *à* vel *ab:* ut *amor à Deo.*

Verbum vnum ab alio regitur in Infinitivo: ut *gaudeo te valere.*

CAPVT. V.

De Gerundijs, Supinis, & Participijs.

GErundia, Supina, & Participia, regunt post se casum suorum verborum: ut *causa discendi literas huc veni: legendo libros doctus evades: eo visitatum parentes: amans Deum.*

Gerundia in *di* pendent a Substantivis: ut *tempus resipiscendi.* Item ab adjectivis: ut *cupidus discendi*

Gerundia in *do* pendent a Præpositionibus, *à, ab, in, ex:* ut *deterres me a discendo.* Interdum absolutè ponuntur; ut *scribendo, disces scribere.*

Ge-

Gerundia in *dum* pendent a Præpositionibus, *ad inter, ante*, ut *Ne sis præceps ad loquendum, inter cœnandum hilarus esto.* Interdum absolute ponuntur cum Verbo Est: ut *vtendum est ætate: serviendum est dignitati.*

Supinum in *um* ponitur post verbum motus: ut *abiit piscatum.*

Supinum in *u* ponitur post nomen adjectivum: ut *turpe dictu, indignum auditu, nefas dictu.*

Caput. VI.

Regimen verborum Impersonalium.

VErbum Impersonale nullum ante se casum habet: ut *pœnitet me peccati,*

Accidit, contingit, evenit, conducit, expedit, lubet, libet, licet, placet, displicet, vacat, regunt post se dativum vt *conducit Reipublicæ; peccare licet nemini: non vacat mihi scribere.*

Iuvat, delectat, decet, oportet, regunt accusativũ cum infinitivo: ut *delectat te vagare: Non decet te rixari,*

Pœnitet, piget, tædet, miseret, pudet, regunt accusativum cum genitivo: ut *Piget me vitæ: Miseret me tui,*

Caput. VII.

Sequuntur rerum & actionum circumstantiæ, instrumentum, modus, locus, tempus, &c.

INstrumentũ & modus ponuntur in ablativo sine Præpositione, Instrumentũ, ut *scribo calamo:*

Stricto

stricto gladio me adortus est. Modus, *submissâ voce cantat: alta voce loquitur*. Cognoscitur modus, quia respondetur ad *quomodo*.

Oppidi nomen ponitur in genitivo, cum quæstio est per *vbi*: ut *vbi studes? Taoduni*.

Excipe, si nomen oppidi sit tertiæ declinationis, aut pluralis numeri, tum enim ponitur in dativo & ablativo: ut *Habitat Andreopoli: Militat Carthagine* vel *Carthagini: Natus est Parisijs, Athenis*.

Hæc appellativa, *domi, humi, militiæ, belli* ponuntur etiam in genitivo cum quæstio est per *vbi*, ut *Iacet humi: potat domi*. At, *degit rure*, vel *ruri* in dativo, vel ablativo.

Nomen oppidi ponitur in accusativo, cum quæritur per *quò* cum appellativis *domum* & *rus: Defers noctuam Athenas: profectus est Andreapolin abijt rus, contulit se domum*.

Oppidi nomen, cum quæritur per *vndè* ponitur in ablativo cum *rure* & *domo*: ut *veni Româ, Parisijs, Toaduno, rure, domo*.

Tempus ponitur in ablativo, cum quæstio est per *quandò* ut *Quando venisti? horâ tertia, hesterna nocte*.

Cum quæstio est per *quamdiù* ponitur in accusativo: vel ablativo: ut *Quandiù studuisti? duas horas*, vel *duabus horis*.

CAPVT. VIII.

Regimen dictionum invariatarum.

ADverbia *en* & *ecce* regunt nominativũ vel accusativũ: ut *ecce tibi nuntius: ecce miserũ ho-*

minè & *heus* vocativum: *O formose puer: heus Syre.*

Derivata regunt casum primitivorum, *omnium elegantissimè loquitur.*

Adverbia temporis regunt genitivum: ut *pridie illius diei.* Dicimus etiam *pridiè Kalendas.*

Adverbia loci, & quantitatis itidem regunt genitivum: ut *Nusquam gentium est. Multum loquentiæ, satis verborum.*

Caput. IX.

Regimen Præpositionum.

PRæpositiones quæ regunt accusativum, sunt vna & triginta: *Ad, apud, ante, adversus*, vel *adversum, cis, citra, circa*, vel *circum, circiter, contra, erga, extra, infra, inter, intra, juxta, ob, ponè, propè, propter, per, præter, post, penes, secus, secundum, trans, vltra, vsq; versus*: ut *ad patrem: apud Deum: antè ædes: adversus* vel *adversum hostes, cis Rhenum: citra necessitatem: circa* vel *circum forum: circiter horā decimam: inter fratres, contra inimicos: erga amicos extra terminos: infra tectum: intra privatos parietes: juxta macellum: ob quæstum: ponè Tribunal: prope Galliā: propter virtutem: per agros: præter morem & consuetudinem; post tergum; penes arbitros: secus viam secundum Regem: suprâ cœlum: trans montem vltra Indos: Oceanum vsq;: Italiam versus.*

Præpositiones quæ regunt ablativum sunt sedecim: *A, abs, absq;, cum, coram, clam, de, e, ex, pro, pre, palam, sine, procul, tenus:* ut *A Patre, ab hoste, abs quovis homine: absq; causa: cum exercitu: corā testibus: clam patre: de lana caprina: e foro: ex ædi-*

bus: *pro clientibus*: *præ timore*: *palam omnibus*: *ſine labore*: *procul dubio*: *mento tenus*.

Quatuor præpoſitiones accuſativum vel ablativum regunt. *In*, *ſub*, *ſuper*, & *ſubter*: regunt accuſativum dum eſt motus: ut *Eo in Scholam*, *ſub umbram*.

At ablativum dum eſt quies: *Sum in templo*: *in ſchola*: *ſub umbra*.

CAPUT. X.

De reſolutione.

IN reſolutione, ſeu expoſitione hunc ordinem ſequitor.

1 Sume Vocativum ſi ſit: ut *In te locavi ſpem meam, Rerum Creator optime*: ſic ordina, *optime Creator rerum ego locavi*, &c.

2 Verbum imperſonale, ſi adſit: ut *eſſe oportet ut vivas, non vivere ut edas*: ordo eſto, *oportet eſſe ut vivas*.

3 Nominativum cum verbo: ut *Intolerabilis fit malitia, cum laudatur*: ſic retexe, *Malitia fit intolerabilis*.

Porro cape dictionem regentem, aut dictionem a tergo rectam: ut *Trium literarum homo*: ſic ordina, *homo trium literarum*.

Quod autem ſubintelligitur, ſuppleto: ut, *Tecum habita*, ſic *tu habita tecum*.

FINIS.

IOAN. DESPAUTERII NINIVITÆ, GRAMMATICÆ *INSTITUTIONIS* LIB. VII,

Doctè & concinnè in compendium redacti; per *Sebastianum Duisburgensem*, Multo quam anteà castigatiores.



EDINBURGI
Sumptibus Hæredum *Andreæ Hart*.
Iulii 25. Anno 1627.